

◆ VIKERKAAR ◆

Nr. 2

Tallinna Eesti Kirjastuse-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2.

№ 2. Toimetanud M. Nurmik ja A. Oengo-Johanson. 1922.

KEVADE OOTEL.

Julius Oengo.

Tibab, tibab, valget lund. Must maa magab talveund, magab, rüpes hoides käsi....

Ent hiilib lõuna-tuul, tuuleke, tasa läbi härmatand aia, käib sammul kergel ümber maja, ning ümiseb hella viit....

„Mida otsid sa, lõuna-tuul, siit, kus pakase poegadel ase? Maal mustal magada lase, tuul-tuuleke, magada talveund! Tibab ju ikka veel kerget, valget lund, värisevad härmatand puud aias, külma käes, oja ning tiik lebavad jääs.

! Aga lakkamata laulab tuul-tuuleke tasa, silitab pajukoort ning võsa, pühib õrnalt oksa päält lume....

Laulust aimdus tume asub uinuva looduse hinge, et unneb külmapäev vinge ning tärkab hilju mingi ilusa, soendava lootus. — See on suur ootus, ühine igatsus kevade järele.

Kergelt sammub lõuna-tuul, tuuleke, kaugele merele ning ka sääli äratab uinuvaid vooge ta hurmav hää!....

Tibab ikka pehmet, valget lund. Aga must maa ei maga enam talveund, vaid temas on tärkamas elu-idu, valmimas looduse rõõmupidu, kevadpidu....

ADO REINVALD.

8. veebruaril s. a. suri Tartu lähedal Elva alevis Ado Reinvald. Suri haige, vana mees, kes juba ammu ei ole enam osa võtnud Eesti seltskondlisest ja kirjanduslisest elust, kelle isik hakkas juba ununema... Jõudis oma kauaigatsetud kuld-
raunakesele väsinud luuletaja...

Siis, kui Ado Reinvald alles noor oli, siis oli vast ärganud vaimline Eesti. Seda aega nimetaksegi „ärkamisajaks“. Väike, kaua kannatanud, mahasurutud rahvas hakkas pääd tõstuna, hariduse poole püüdma, hakkas ennast rahvana tundma ja omale vaimlist raudvara — kirjandust soetama. Suur kevadine hoog täitis ärkajaid; suur südameküllus voolas esile rikkalikus tundeluules. Sinna ajajärku kuuluvad mitmed suured luuletajad: F. R. Kreutzvald, L. Koidula, F. Kuhlbars, J. Hurt, C. R. Jakobson, M. Veske, J. Kunder ja teised. Nende hulgas oli ka noor luuletaja Ado Reinvald, kõigi teiste lugupeetud, kõigi ühine sõber.

A. Reinvald on pärit Viljandimaalt, kus ta 25. nov. 1847 a. Uusna vallas, Juurikal, ilusas üksindases metsatalus, sündis. Viieaastase poisikesena asus A. Reinvald Tarvastusse Ilissa tallu.

Tarvastu lihtrahvas räägib praegugi Ilissa Aadust, kes ikka „laule tennu“, ja kui mõnele vanaeidekesele sääl mõnd A. Reinvaldi luuletust lugeda anda, ütleb ta uhkesti: „See laul om Ilissa Aado tett.“

Ilissa on ilus talu, hääde põldudega, kena kaasikuga ja ojaga, mis läbi talu õue Virtsjärve poole voolab. Selles talus oli A. Reinvaldi isa peremees. Isa tahtis poega koolitada, poeg ise unistas ka õppimisest. Ta tahtis palju võõraid keeli õppida ja siis kaugeile maile missionäärriks minna. Õppida ei saanud aga A. Reinvald kuigi palju. Ta kooliharidus pidi lõpma üheainsama aastaga külakoolis. A. Reinvaldi isa jäi kuuekümne kepihoobilise karistuse tõttu haigeks ja suri mõne aasta pärast, jättes talu ja perekonna vanema poja Ado hooleks.

„Kaduma läksid kooliskäimise ja missionitöö mõtted — ader ja äke sidusid mehe kodumaa mulla külge.“ (M. Kampman).

Ilissa talule tuli anda suur osa elu- ja tööjõust. Vaimline, edasiharimise ja kirjanduslik töö pidi jääma kõrvaliseks pulketundide tööks.

1894. a. läks aga talu oksjoni teel võõrastele. A. Reinvaldi sõprade katse Ilissa talu uuesti osta endise omanikule, ei läinud korda. Väikeses majakeses Elvas elas A. Reinvald oma vanaduspäevad.

Nii oli selle mehe elukäik. Madal oli arenemisaste ellu astudes, ümbrus ja elu pakkus vähe pinda selle tõstmiseks. Kuid aateline oli ajavaim ja sügavad olid tunded ning suur looduslik and Ado Reinvaldis.

Palju ilusaid luuletusi oleme saanud Ado Reinvaldilt. lialgi ei unune tema „Kuldrannake“, „Pisarad“, „Kuldne Kalevite kodu“, „Rõõm“, „Päike“, „Ma tõstan tihti oma silmad“ j. t.

Teiseks on muutunud elu Eestis, võrreldes A. Reinvaldi nooruseaga. Ka püüded ja unistused on nüüd mitmeti teised. Kas on aga vähenenud austus nende vastu, kes esimesena äratasid meie rahva hinges igatsuse „Kuldse kalevite kodu“ järele?

Mitmed neist on läinud puhkama enne selle „kodu“ saabumist.

Tänavu sängitati mulda ka „Kuldrannakese“ luuletaja. Sügava austusega mälestavad Sind, vana laulik, noored vikerlased!

Juhtumine A. Reinvaldi vanaduspäevist.

Kord läinud A. Reinvald ühte Tallinna suuremasse ärisse omale kaelasidet ostma. Noor poesell, moodsasti riides, olnud väga upsakas vana ja, tema arvates, harimata mehe vastu. Ta irvitanud vanakese maitse üle ja öelnud, ta ei teadvat, mis ilus on.

„Ära sina õpeta mind, noormees!“ ütelnud vana luuletaja sõbralikult. „Vaata, mina ei tea, kes oled sina, võib olla ei tea seda ka teised siinolijad. Mina aga olen A a d u R e i n v a l d.“

KODUMAA TULED.

Valge Rannatee.

II

Kumavad kodumaa sinised tuled
külmal kainemal helgil.
Langevad hebemed pehmed kui suled,
lumistel väljadel valgeil.

Siniste tulede valgustet õue
hanges tänava taga. . .

Milline soojus sull' hoovab siin põue,
ärkabki igatsus vaga!

Tulel sel, peidetud sinisest varjust,
süda leegitsev loitval,
palav ja valuski. Mägede harjust
helem, kui päikene koitval.

III

Sinav tuleke, ikkagi veel
vaikuses tasane hüüdjä hääl.
Aiman, et mulle sinad sa sääl.
Hõljub hämaralt hinges üks hääl.

Sinav tuli, miks meelitad mind?
 Vaadeldes, võideldes väsinud rind.
 Tõmbab suur kaugus eemale mind.
 Süda ihkab ja igatseb sind.

PRINTS JA KERJUS.

Mark Twain. Inglise keelest H. G. Oras.

(Järg.)

2

„Tal on nähtavasti arud pääs juba segi!“ Siis haaras ta printsi uuesti kraest ja pigistas inetumal naerul läbi hammaste: „Noh, olgu sa põrund või ei, küllap me vanamooriga su ihu tümad kohad ära teame, vastasel korral ei olegi ma kellegi mees.“

Sellega sikutas ta pööraselt vasturabeleva printsi enesega ühes ja kadus temaga ühte hoovivärvasse, terve kari pilkavaid, käratsevaid inimkonna jätiseid kannul.

V. Tom patriitslast etendamas.

Tom Canty, kes üksinda printsi kabinetti jäi, ei kõhelnud õnnelikku juhust tarvitamast. Peeglisse vaadates imetles ta oma uhket ülikonda küll ühest, küll teisest, küll kolmandast küljest. Siis silmitses ta haruldaset kallihinnalist toa sissesäadet, istus ettevaatlikult suurepärasele toolidele ja mõtles, kui tore oleks, kui nüüd Prügihoovi elanikud ta hiilgust näeksid.

Poole tunni pärast tundus talle printsi äraolek juba liig pikale venivat; aeg läks igavaks; tuju langes, muutus tusa-seks, rahutumaks, viimaks meeleheitlikuks. Mis siis, kui nüüd keegi teda printsi riietes näeb ja vangi võtab, ilma et prints ise tuleb seletust andma? Kas ei pooda teda lihtsalt üles, küsimata, kas ta süüdlane on või mitte? Värisedes avas ta esikotta viiva ukse praokile, kindla nõuga põgeneda ja printsilt kaitset ja armu otsida. Kuus peenelt riides teenijat-härrasmeest ja kaks liblikuliselt ehitud kõrgest soost noort paazhi kargasid püsti ja tegid sügavaid kummardusi. Tom astus ruttu tagasi ja sulges ukse.

„Nad pilkavad mind!“ mõtles ta hingeahastuses. „Nüüd annavad nad sellest teada! Oh, miks tulingi elu kaalule panema!“

Korraga kargas uks ristselili lahti, ja siidises ülikonnas paazh teatas:

„Lady Jane Grey!“

Uks läks kinni ja rikkalt riides olev ilus noor tütarlaps tuli kareldes Tomi poole. Äkki peatas ta ja küsis aralt :

„Mis sul viga, mu isand?“

Poiss oli põlvili langenud, ettesirutatud kätes ja heitunud pilgus tumm, härras palve. Tütarlapses näis hirm tärkavat. Ta hüüdis :

„Sina põlvili? — ja veel minu ees?“

Siis põgenes ta heitunult, ja Tom langes pikali, pomisedes :

„Tähendab, ei ole enam pääsmise lootust. Nüüd tullakse mind kinni võtma.“

Kuna ta nõnda hirmuminestuses lamas, lagunes kohutav teade kulutulena palees laiali. Lossis — siin muud ei kuulnud kui sosinat — jooksis teenijalt teenijale, lordilt lady'le, koridorist koridori, ühelt korralt teisele, toast tuppa ja saalist saali: „Prints on nõdrameelne, prints on nõdrameelne!“ Järsku ilmus hiilgav ametnik juttuajavate rühmade ette ja kuulutas pühalikult :

„Kuninga nimel!

Surmanuhtluse ähvardusel on keeldud seda rumalat, valelikku juttu kuulata, arutada, laiali laotada. Kuninga nimel!“

Sosin jäi vait, kui oleksid sosistajad jäänud keeletumaks.

Varsi kuulus koridoridel üldist, erutatud jutusuminat : „Prints tuleb! Vaadake, prints tuleb!“

Vaene Tom tuli aeglasel sammul kummardavaist inimsalkadest mööda, katsus kohmetumalt vastukummardusi teha ja vaatas jahmatanud, kartlikul pilgul imelikku ümbrust. Kõrged aukandjad käisid ta kõrval, pakkusid talle tuge ja püüdsid teda libastamast hoida. Taga sammusid hooviarstid ja paar teenrit.

Mõne minuti pärast leidis Tom enese toredas toas ja kuulis, kuidas seljataga uks kinni läks. Ümberringi seisis saatjad. Natuke maad eespool istus suure kasvuga kõhukas mees, laias liliavas näos vali ilme. Ta juuksed olid hallid, samuti ka habe, mis ta põski ümbritses. Riided näisid peenest kalevist, kuid vanad ja paiguti pisut kulunud. Jalad olid paistetanud, üks oli sidemesse mähitud ja puhkas padjal. Kõik vaikisid; ükski ei julenud pääd püsti hoida päale selle mehe. See kalgi näoga põdeja oli hirmus Henry VIII. Ta hakkas rääkima — ja nägu löi rääkides ikka lahkemaks :

„Kuidas, lord Edward, mu prints? Kas arvad mind, oma armastajat, kuninglikku isa, nii läbipaistva naljaga petta võivat?“

Tom kuulas kõne algusest nii hästi-halvasti kui ta kohmetanud olek lubas; aga niipea kui sõna „kuninglik“ ta kõrvu tabas, läks ta pale surnukahvatumaks ja ta langes põlvili kui püssikuulist rabatud Ettesirutatud kätel hüüdis ta :

„Või sina kuningas? Siis olen kadunud!“

See näis kuninga imestama panevat. Ta silmad rändasid eesmärgita näolt näole ja jäid viimaks üllatusega põlvitaval poisikesel peatama. Siis sõnas ta sügava pettumuse tooniga :

„Pidasin selle kuulujutu väljamõelduks, kuid kahjuks näib ta tõe le vastavat.“ Ta ohkas sügavasti ja ütles hellalt : „Tule oma isa juure, laps, sa ei ole terve.“

Tom aidati jalule, mispääle ta alandlikult ja värinal Inglise majesteedile lähenes. Vürst võttis poisi kahvatanud näo oma käte vahele ja vaatas tüki aega tõsiselt ja armastavalt ta otsa, otsekui lootes säält mõistuse tundemärke leida, surus siis poisikese käharpää enda rinnale ja silitas seda õrnalt. Viimaks ütles ta :

„Kas sa oma isa ei tunne, mu laps? Ära lõhesta mu vana südant, ütle, et mind tunnend. Sa ju tunnend mind, eks?“

„Jah, sa oled minu jumalast säetud vägev kuningas, keda taevas valvaku.“

„Õigus, õigus — nii ta on — aga rahustu ometi, ära värise nii väga, ega keegi sulle halba tee! Sa oled nüüd juba tervem, küll su kuri unenägu pea täiesti kaob, eks ju? Ega sa ennast enam võõra nimega nimeta, nagu mulle alles hiljuti teati rääkida?“

„Vannutan sind, usu mind, vägev isand, ma kõnelesin tõtt; olen kõige armetumam su alamate seast, sest olen kerjusena sündinud, ja ainult kurja eksituse tagajärjel sattusin siia, ilma et ise selles süüdi oleksin. Olen veel liiga noor, et surra, ja ühest ainsast sinu sõnast aitab minu päästmiseks. Ütle see sõna, aulik isand!“

„Surra! Ära räägi niisugust juttu, mu kallis prints — rahuštu ometi, rahustu sa vaene vaevatud hing — sa ei pea surema?“

Tom langes rõõmuhõiskega põlvili.

„Tasugu Jumal sinu heldust, mu kuningas, ja andku sulle pikka, kestvat iga su alamate õnnistuseks.“ Siis kargas ta püsti, vaatas säraval näol teda ootavate lordide poole ja

hüüdis: „Te kuulsite, et ma ei pea surema! Kuningas ise ütles seda.“

Kuningas seisis natuke aega vaikselts ja mõtles. Ta näost paistis kasvav tusk ja rahutus. Viimaks sõnas ta, hääles lootussäde:

„Võib olla, on ta ainult ses tükis nõdrameelne. Vahest töötab ta mõistus muidu päris korralikult. Andku Jumal, et nõnda oleks! Vaatame kohe järele!“

Ta pani Tomile ladinakeelse küsimuse ette, ja Tom vastas abitumalt samas keeles. Kuningas rõõmustas ega varjanud rõõmu. Ta ütles: „Printsi kasvatus ja vaimuandide kohta oli see küll natuke-nõrk, kuid siiski on sest näha, et ta mõistus ainult ajutiselt rööpast ära on, mitte aga lõpuliku idiotismi tabatud. Pange nüüd kõik hästi tähele: ma katsun teda edasi.“

Ta küsis Tomilt midagi prantsuse keeles. Tom vaikis silmapilgu ja ütles siis umbusklikult:

„Kuninglik kõrgus, palun vabandust, ma ei mõista seda keelt.“

Kuningas langes oma asemele tagasi. Juuresolijad ruttasid talle appi, kuid ta tegi tõrjuva liigutuse, üteldes:

„Ärge mind tülitage — see pole muud kui närvne nõrkuse hoog. Aidake mind üles! Nii, aitab. Tule siia, laps, suru oma vaene piinatud pää vastu isa südant ja jää rahule. Varsi saad jälle terveks; see on ainult tühine, möödaminev meeltepete. Ära karda — varsi saad jälle terveks. Siis pööris ta toasviibijate poole; hellus kadus korruga ta näost ja silmist sähvas hävitavaid välkusid. Ta ütles:

„Kuulake kõik! Minu poeg on nõdrameelne, aga mitte jäädavalt. See tuleb liiast õppimisest ja kinnisest elust. Minema kõik raamatud ja õpetajad! Lõbustage teda mängudega ja püüdke talle meelelahutust pakkuda, et ta peatselt terveks saab.“ Ta ajas enese veel rohkem sirgeks ja jatkas rõhuga: „Ta on küll nõdrameelne, kuid sellegipärast jääb ta minu pojaks ja ühtlasi ka Inglise aujärjepärijaks; olgu poole või täie aruga. Kuid valitsema ta peab! Ja kuulake nüüd edasi ning rääkige teistele: kes iganes sellest haigusest kõneleb, töötab riigi rahu ja hääkäekäigu vastu ja puuakse võllasse.“

Aegamööda lahkus viha vana kuninga näost ja ta lausus:

„Suudle mind, mu prints, ja asu siis oma mängude ja ajaviidete juure, sest haigus vaevab mind rängasti. Olen väsinud ja ihkan rahu. Mine nüüd onu Hartfordiga ja teenijatega ära ja tule tagasi, kui mu ihu juba natuke karastust on maitsnud.“

Tom lahkus õige raske südamega, sest viimane ütelus andis kõigile ta vabaduslootustele surmahoobi. Ning uuesti

kuulis ta ümberringi jutusuminat ja tasaseid hüüdeid: „Prints tuleb, prints tuleb!“

Ikka nukramaks ja nukramaks muutus ta meel, maani kummardavate hoovlaste toredate ridade vahel sammudes, sest ta hakkas aimama, et ta nüüd tõesti vang oli, kes võib olla, igaveseks siia kullatud puuri pidi jääma, kui halastaja Jumal oma helduses talle vabadust ei võta kinkida.

Kui meeldivad olid ennemuiste olnud ta unistused! Kui rusuv oli selle vastu olevik!

VI. Tom saab õpetust.

Tom vildi suurepärase tubaderea toredamasse ruumi ja asetati toolile.

Teatati lord St. Johni tulekut, kes viisakasti kummardades Tomile ütles:

„Tulin kuninga käsul asja läbi rääkima, mida esialgu tuleks salajas hoida. Kas printslik kõrgus ei käsiks toasolijaid pääle lord Hertfordi välja minna?“

Tomi kahklemist nähes sosistas Hertford talle kõrva, ta andku käega märku ning ärgu vaevaku end vastustega, kui see talle meeltnõõda ei peaks olema. Kui kõik olid lahkunud, ütles lord St. John:

„Majesteet käskisid edasi anda, et printslik kõrgus oma haigust nii hästi püüaks varjata, kui vähegi võimalik, kunni see möödab, ja te uuesti terveks saate. Samuti ka seda, et kui teid miski asi paneb ehmata, siis teie uudishimulikke päältvaatajaid mitte oma rahutust märgata ei laseks, vaid et sarnastel kordadel alati lord Hertfordilt või ka minu vähesuselt nõu küsiksite. Seda käsib majesteet teile ütelda ja saadab teile ühtlasi palju tervisi ühes palvega, et Jumal Teid oma helduses varsi terveks teeks ning nüüd ja igavesti oma püha kaitse all hoiaks.“

Lord St. John tegi kummarduse ja astus kõrvale. Tom vastas allaheitlikult:

„Kui kuningas nõnda tahab, tuleb ta soov täita: Kõik sünnib nii, kuidas kästud.“

Lord Hertford ütles:

„Silmas pidades kuningliku majesteedi korraldust raamatute ja teiste liiga tõsiste ainete suhtes julgen Teie kõrgusele meele tuletada, et püüaksite kergemaid ajaviiteid otsida, kuna vastasel korral banketis võiksite ära väsida ja seeläbi kahju kannatada.“

Tom'i nägu täitus uudishimuliku üllatusega, millele äkiline punastus järgnes, kui poisike lord St. John'i pilgu täis kurbust enda pääl nägi viibivat. Lord ütles:

„Su mälu on veel nõrk, sellepärast panidki mu sõnad sind imestama — kuid ära muretse küll see viga tervise paranemisega iseenesest kaob. Milord Hertford räägib linnabanke-tist, kuhu majesteet Teie kõrgust kahe kuu eest töotasid viia. Kas on nüüd meeles?“

„Pean paraku tunnistama, et see mul tõesti sootumaks oli ununud“, ütles Tom kogeldes ja punastas uuesti.

Sel silmapilgul teatati lady Eliisabeti ja lady Jane Grey ilmumist. Mõlemad lordid vahetasid tähendusrikkaid pilke, ja Hertford läks ruttu uksele. Kui tütarlapsed mööda tulid, ütles ta tasa:

„Palun, neidid, ärge aga ta tujusid tähele pange ega ta mälu nõrkuse kohta imestust avaldage, — otse kurvastav on näha, kuidas tal iga tühise asja juures komistusi juhtub.“

Samal ajal sosistas lord St. John Tom'i kõrva sisse:

„Olge hää, prints, pidage majasteedi soove silmas. Tule-tage meele, mis suudate — muu kohta tehke, nagu mälestak-site kõik.“

Ettevaatusest hoolimata ei tahtnud jutt noorel rahval hästi sobida. Tom oleks tihti kimpu jäänud, kui printsess Eliisabeti taktitunne ja hoolsate lordide valvelolek teda poleks igakord päästnud. Muu seas pani järgmine lady Jane'i küsi-mus poisi peaaegu väljapääsmata seisukorda:

„Kas täitsid täna oma kohust kuninganna vastu, milord?“

Tom kõhkles, sattus kohmetusse ja pidi huupi midagi kos-tuseks kohmama, kui lord St. John sõna võttis ja tema eest vastas:

„Muidugi mõista, neidi, ja kuninganna trööstis teda väga armulikult majasteedi tervisliku seisukorra suhtes; kas pole nii, printslik kõrgus?“ Tom pomises midagi jaatavat.

Järgnes ootav vaikus, millest Tom aru ei saanud. Ta vaatas lord Hertfordi poole, kes talle mingi märgu andis, ilma et Tom sedagi oleks mõistnud. Viimaks tuli Eliisabet talle oma tavalise südamliku lahkusega appi. Ta kummardas ja ütles:

„Kas minu printslik vend lubavad meid lahkuda?“

Tom vastas:

„Austatud daamidel on täielik voli mult nõuda, mis nad iganes soovivad; siiski teeksin ennemini nende hääks kõik, mis mu nõrgas võimuses seisab, kui et nende õnnestavast selt-sist loobuksin. Hääd õhtut siis, ning Jumal kaasa!“

Kui suurtsugu neitsid olid lahkunud, pööris Tom väsinult oma hoidjate poole, üteldes:

„Kas austatud lordid ei lubaks mind kuhugi väiksesse nurka puhkama heita?“

Lord Hertford vastas:

„Olge hääks, printslik kõrgus, Teie õigus on käskida, meie sõna kuulda. Teile kuluks tõesti natuke puhkust ära, sest varsi tuleb Teil linna minna.“

Ta helistas kella, mispääle paazh ilmus, kellele kohuseks tehti Sir William Herberti kutsuda. See isand ilmus jalapäält ja viis Tomi siseruumidesse.

Siin heitis viimane puhkama, — mitte magama, sest selleks oli ta pää mõtteist liiga kirju ja tuba rahvast ülemäära täis. Esimesi oli võimatu peletada, sellepärast ei jätnudki nad teda rahule; teistest lahti saada ta ka ei osanud, sellepärast jäid nemadki tuppa, niihästi Tomi kui ka nende eneste suureks nukruseks ja meelepahaks.

VII. Tom esimesel kuninglikul lõunasöögil.

Umbes kella ühe ajal pärast lõunat alistus Tom kannatlikult raskele õhtuse riietumise talitusele. Ta leidis enese sama peenelt riides kui ennegi, selle vahega, et viimne kui osa ta ülikonnast oli muutunud, teiseks saanud, alates kroogitud kraest ja lõpetades sukkadega. Ta viidi suure vormitätmisega avarasse, pidulikult ehitud ruumi, kus ühe inimese tarvis laud oli kaetud. Tuba kubises suurtsugu teenijaist. Hooviõpetaja luges palve, ja Tom mõtles ju sööma hakata, kuid takistati milord krahv Berkeley poolt, kes salvräti ta rinna ette kinnitas.

Kõik Tomi kavatsused enesele peekrisse veini valada aeti ühe lordi poolt nurja, kes milgi tingimisel ei tahtnud loobuda sest ametist. Ka lord ülemkellermeister ei puudunud; ta vaatas Tomi tooli tagant asjatundlikul pilgul pühalikku talitust päält, mille pääkorraldajaiks olid lord ülemmajahoidja ja lord ülemköögimeister.

Kõigile juuresviibijaile oli ülesandeks tehtud printsi mõistuse ajutist mittekorrasolekut silmas pidada ja mitte imestust paista lasta ta võimalikkude pentsikuste puhul.

Tom, vaeneke, sõi pääasjalikult palja käega; kuid ükski ei naernud ega näinud seda tähele panevatki. Pääle söögi pinnis ta oma taskud pähklaid täis, kuid näis jällegi, nagu ei märkaks seda keegi, ega tunneks selle üle imestust.

Tom järgmine ebateadlik eksisamm seisis selles, et ta laualt lahkus, kui õpetaja ta tooli taha asudes parajasti väljasirutatud kätel ning taeva poole pöördud silmil õnnistamise akti

pidi algama. Kuid ka seekord paistis, nagu ei võorastaks seda keegi.

Ta enda palvel viidi meie väike sõber nüüd oma kabinetti ja jäeti sääl oma hääksarvamise järele talitama. Talle tulid söögilauast ühesvõetud pähkklad meele. Kujutlus, kui mugav oleks siin, päältvaatajaist kaugel olles, neid sööma hakata, avatles teda nii, et ta varsi kõvasti nende purustamisega ametis oli, süda esimest korda kogu selle Jumalast talle patukaristuseks pääle sunnitud printsielu kestel täis täielikku segamata rõõmu. Kui pähkklad otsas olid, puutus talle seinakapist mitu meelitavat raamatut silma, muu seas ka teos Inglise hoovikommetest. See oli vast hinnaline saak! Tom heitis diivanile ja asus usina hoolega oma teadmiste täiendamisele. Jätame ta eslotsa üksi.

VIII. Pitsari otsimine.

Kella viie paiku ärkas Henry VIII ebakosutavast unest ja pomises iseeneses: „Tülikad unenäod! tülikad unenäod! Mu elu ots on ligi, seda räägivad need hoiatushääled ja seda kinnitavad mu tuiksoone nõrkevad löögid.“ Äkki süttis ta silmis õel leek, ja ta sosistas: „Kuid enne ma ei sure, kui tema ees on läinud.“

Märgates kuninga ärkvelolu, küsis üks juuresolijaist, kas ta ei sooviks lordkantsleriga kokku saada, kes teda väljas ootavat.

„Laske ta sisse! laske ta sisse!“ hüüdis kuningas elavalt.

Lordkantsler ilmus ja langes kuninga voodi ette põlvili, üteldes:

„Teie kuninglikul käsul ja minu korraldusel on riigi peerid Norfolki hetsogi saatuse kohta lõpuotsuse teinud ja ootavad parlamendis täielikus ametiülikonnas majasteedi edaspidiseid soove.“

Kuninga nägu helkis metsikut rõõmu. Ta ütles:

„Aidake mind üles! Ma lähen isiklikult parlamenti ja löön kohtuotsusele oma käega pitsari pääle, et lahti saada sest — —“

Tema hääl kähises, tuhkjas kahvatus kaotas punetuse ta põsilt. Ravitsejad asetasid ta padjale tagasi ja ruttasid talle karastavaid rohtusid pakkuma. Korruga lausus kuningas kurvalt:

„Oi, kuidas ihaldan seda õndsalikku tundi! ja ometigi jääb ta nüüd hiljaks, ja mina pean ilma jääma sellest nii kaua, nii palavasti oodatud silmapilgust. Kuid tõtake! tõtake! las teised lõpetavad ise selle õnnestava töö, kui see minule on keeldud.“

Ma usaldan suure riigipitsari sinu hoole: vali sina lordide seast toimkond ning asuge siis tööle. Aga tee kähku, mees! sest enne kui päike veel kord tõuseb ja looja läheb, olgu ta pää mu ette toodud.“

„Nagu Teie kuninglik kõrgus käsivad. Kuid kas majesteet teevad ehk korralduse, et riigipitsar minu kätte antaks, et mul võimalik oleks otsekohe asja juure asuda?“

„Riigipitsar? kelle käes ta peaks olema, kui mitte sinu enese käes?“

„Vabandust, kuninglik kõrgus, Te võtsite ta kaks päeva tagasi mu käest ära, üteldes, et teda enam kordagi ei tohi tarvitusele võtta, enne kui Norfolk'i hertsogi surmaotsuse kinnitamine puhul.“

„Õigus, mäletan nüüd ise ka... Mis ma pitsariga tegin? ... Ma tunnen enese väga nõrgana... Juba õige mitmendat korda ei taha mälu enam mu sõna kuulda... Imelik, imelik jah — —“

Kuningas hakkas midagi segast pomisema, raputas vahetvahel nõrgalt oma halli pääd ja katsus vähehaaval meele tuletada, kuhu ta pitsari oli pannud. Viimaks julges lord Hertford põlvili heites kuningale appi tulla:

„Majesteet“, ütles ta, „kui lubate, siin on inimesi, kes ühes minuga mäletavad, et Te pitsari Tema kuningliku kõrguse Valesi prints'i kätte hoida andsite selle päevani, mil — —“

„Tõsi küll, tõsi küll!“ katkestas kuningas ta jutu. „Too ta siia! Aga ruttu, sest aeg kaob liig kiiresti.“

Lord Hertford tõttas Tomi poole, ilmus aga vähe aja pärast rõhutatud tuju ja tühje käsi kuninga juure tagasi. Ta seletas järgmist:

„Kahetsen väga, mu kuninglik isand, et nii raskeid ja soovimata sõnumeid pean tooma, kuid Jumala tahtmisel lasub kuri tõbi ikka veel prints'i pääl, ja ta ei suuda sedagi meele tuletada, et ta Teilt pitsari oleks saanud. Sellepärast —“

Kuninga põue põhjast pääsev oie katkestas lordi seletuse. Natukese aja pärast lausus vürst, sügav raskemeelsus hääles:

„Ärge vaest last enam tülitage. Jumala käsi nuhtleb teda isegi raskesti.“

Ta vajutas silmad kinni, hakkas sonima ja jäi korraka vait. Mõne aja pärast avas ta uuesti silmad ja vaatas segaselt ringi, kunni ta pilk põlvitava lordkantsleri pääl jäi peatama. Ta nägu lõi viha pärast tumepunaseks:

„Mis, või sina oled ikka veel siin? Taevase Isa vägevuse juures vannun, et kui sina selle äraandja asja kiiremalt ei aja.

on su aupärg homme närtsinud, sest tal pole siis enam pääd, mida ehtida!“

„Armuline majesteet, andke andeks ! Ootan pitsarit.“

„Mees, oled sa nõdrameelne? Väike pitsar, mida muidu alati enesega kandsin, on varakambris. Kas temast ei peaks küllalt olema, kui suur pitsar on kadunud? Oled sa hullumeelne? Mine nüüd! Ja hoia, et sa enne tagasi ei tule, kui sul ta pää on ette näidata.“

Vaene kantsler põgenes nii ruttu kui võimalik kardetavast lähedusest, ning ka toimkond ei viivitanud orjameelse parlamendi otsuse kinnitamisega, nii et Norfolk'i hertsogi hukamine järgmiseks päevaks kindlaks määrati.

KEVADEVEED.

Hugo Valma.

Armutult suruti lainete pind.

Sääl, kus torm sügisel vihaselt ulus,
talvekülm elu surmvaikusse surus:
Veteväljade võimukas pind
vaevalt veel hingas. Kuid parajal ajal,
kevadepäikese soojuse najal,
eneses tundes uut jõudu, uut rammu,
astus ta otsutavalt julge sammu:
võitles ja võitis ja pääsis valla. —
Uhkesti kergib nüüd ülesse alla
võitluses karastet võimukas rind,
vabade merede vahutav pind.

Kes julgeb sulgeda võitjale teed?!
Kõigel', mis kõdunend, hävitust tuues,
ueele elule pinda uut luues,
uhkesti voolavad kevadeveed!
Tihti on kestev ja armutu tali,
hanged nii suured ja jää vetel vali, —
siiski — kord murdub, kord hävineb vana,
siiski kord kevad noor võidu peab saama!
Elu, mis tärgranud päikese-kullas,
äratab elu ka muru all mullas. —
Hoolimatumalt kui kevadeveed
noorusjõud murrab kord omale teed!

Teidelile tänutäheks pühendatud!

1. Kuningas Toom.

Kõrge koolimaja katusele sadas lund. Ja hoovipäälne, mis vastla sula tõttu juba poriseid munakive kevadiselt hakkas näitama, muutus uuesti valgeks ja puhtaks. Tänavalegi langesid külmast veidi näpistatud lumeräitsakad, kuid kolisevad vankrid ja saanid surusid nad armutumalt tardunud porimullaga ühevärviliseks.

Sel silmapilgul kõlises kõrges koolimajas tunni lõppu kuulutav kell. Veidikese aega paistis, nagu poleks midagi juhtunud, nagu oleks suur maja tühi ja elutu, kus polegi kella häält kuuljaid kõrvu. Kuid siis lõi järsku lahti kolin ja mürin, värisesid seinad ja põrandad, vabisesid trepid ja mürtsusid uksed. Kisades, huigates, kiljates löödi aknad klirinal lahti, ahmiti värsket külma õhku, kraabiti aknalaudadelt pehmelt sadanud lund ja topiti teineteisele krae vahele.

Välisuksele ilmus esimesena Karl Pajus, raamatukimp rihmapidi näpu otsas. Ta oli teises klassis, pikk, sirge poiss. Kuldnööpidega pükstes, nahkse kraega palitus ja rebasenahast mütsis oli ta terve kooli kohta kõige uhkem poiss. Ja kui ta pühapäeviti veel oma mustast sametist püksid (need olid küll hõbenööpidega) jalga tõmbas, siis rääkis iga poiss oma emale terve pühapäeva läbi läikivast sametist, püüdes selgeks teha, kui kena oleks, kui ka saaks kusagilt niisugused...

„Ohoo!“ hüüdis Karl ja jooksis trepist alla tänavale. „Täna saab lumesõda!“ Viskas raamatukimbu maja vee-lauale ja haaras kōditavat lund pihku. Sula-lumes kleepusid pallid, kui tinakuulid, ja rõõmuvärinaga jäi Karl järgmisi uksele ilmuvaid poisse ootama, et neid lumekuulidega vastu võtta ja hirmsale lahingule äritada. Aga poistel läks raamatute kokkupanemise, riietumise ja muidu hullamisega õige palju aega. Ilmus küll varsi kohe uksele pisikene, mustasilmine, katkiste saabaste ja õrnväikese näoga pesunaise poeg Endel Känd, kuid teda Karl ei visanud, see oli tema parem sõber, istusid ühes pingis ja läksid alati koos koju. Karl tundis imelikku poolehoidu selle poisi vastu, tundis niisugust paitavat rahuldustunnet, kui neisse suurisse välkuvaisse silmi vaatas ja vaikset mänglevat häält kuulis. Endel oli nõrk ja kidur ja Karl kaitsis teda alati poiste kallalekippumiste eest, oma üleolevat jõudu täielikult liikuma pannes, aga Karl oli jälle nõrk neis rehkendusülesandeis ja Euroopa geograafias, ning siin aitas jälle Endeli tark pää, mis alati kõigega valmis sai. Aga kui polekski sarnast vastastikku aitamist olnud, Karl tundis: ta oleks ikka Endelit armastanud. Niisugune pisikene alati sädelev nirk oli.

„Endi, tule siia, teeme lahingut!“ hüüdis Karl. Aga juba jooksidki poisid pahinal uksest tänavale, juba lendasidki lumekuulid ja räästast rebenenud jääkillud, juba oligi Tui tänava vürtspoodniku pojal silmad ja suu lund täis, ohvitseri noorem võsu Priidik karjus koleda häälega, pahemat pöske kinni hoides ja sadulsepa poeg oli pikali maas hoopis suremas, ainult hoigas veel, nägu punane ja nõretav veest: Karl oli ta parajasti puhtaks „pesnud“ ja lund ühes sellega õige sügavasse krae vahele toppinud.

Heitlesid poisid nii. Kui noored kuked, suled kohevil, teineteise rinnust kinni. Lendlesid raamatud ja vihud, veest niisked, ja tint märjast laiali jooksnud. Aga oli ju värske lumi, kuidas oleks võinudki rahulikult koju minna!

Tänavaga nurga tagant keeris selle aja sees koolimaja poole kepi najale toetades küürus vanamees, käekõrval pisikene värskest talveilmast punase ninaotsukesega plika. Tulid

pikkamisi, vanamees käis raskelt jalgu tõstes ja plika sibas kõrval ikka tipp-tipp, tipp-tipp.

Karl munserdas parajasti üht suuremat lumepommi, kui järsku silmas neid. Mõtles, et mis see vanamees tuleb siia-poole, nii ettevaatlikult teinepool tänavat, et... ei tea, mis ta teeks, kui paiskaks õige ühe palli silmaauku? Kes siit summast viskajat näeks ja võib ju ka kogemata minna, mis ta tuleb siis lahingu sekka. Huvitav aga oleks näha, mis vanamees teeks, ja üldse teeks nalja siit üle tänava nii sihtida lopsti! Ja Karl jättiski suure lumepommi tegemise ja pigistas peos ruttu õige kõva kuuli.

Vanamees nägi juba kaugelt lahingut, seisataski veidi, kuid naeratas siis ja astus edasi. Jõudis koolimaja kohale ja vaatas võitlust, käiku veidi tasandades. Plika pistis punase näpu suhu ja vaatas ka, surus aga siis enese kõvemini vastu taati: hakkas hirm koledat lahingut silmitsedes.

Karl ootas veidikese, kui vanamees õige lähedale jõudis, hoidis enese siis koolimaja varju, sihtis ja paiskas täie jõuga. Ise jäi südamevärinal vahtima.

Vanamees ei aimandki niisugust pauku. Vaatas, vaatas, suu veidi naerul ja järsku tundis, kuis vuhisedes vingus midagi ja — tume valu ilmus silma. Lasi plikakese käest lahti ja haaras mõlemi käega kulmust kinni. Pühkis laud ruttu lumest puhtaks, õõrus ja nühkis ja vaatas siis näppude pääle, vaatas ja hakkas värisema kõigest kehast: sõrmed olid üleni verised! Ja tundis, kuis soe juga voolas alla mööda palet ja nirises kuhugi. Lasi kepi maha kukkuda, otsis midagi taskust — vist rätikuräbalat — ei leidnud aga midagi. Mitte üht kaltsugi ei olnud kaasas. Äigas siis varrukaga üle näo, katsumust verist kulmu peopesaga, aga või verejooks sellest kinni jäi! Tundus, kuis sõrmede vahelt tilkus ja kipitav valu oli. Abitumalt seisis vanamees, vaatas värisedes oma ette maha, veretilgad kukkusid lumisele kõnniteele.

Plikakene ei märganud midagi, aga kui kepp kolinal maha kukkus, siis vaatas ta taadi otsa ja nähes teda nii abitumalt näo kallal nühkivat ja verd maha tilkuvat — siis tõusis kabuhirm väikeses pääkeses. Ta haaras taadi kuuehõlmast

kinni ja hakkas hirmunult nutma, kui abipaluvalt rõngastades suuri silmi.

Karl vaatas, ja imelik tunne hakkas. Just kui hirm tõusis. Ta tahtis ju nii ainult narrida, nalja teha, ja nüüd järsku on säääl — veri... Ja päris värisema hakkas: kui järsku vanamees sureb ära? Juuksed tõusid püsti, selle uhke sametpükstes poisi süda värises, nagu oleks tahtnud rinnast välja karata.

Poisid kuulsid tüdruku kisa ja pöörsid vaated sündmuskohale. Ohoo, mis säääl on! Keegi on visanud vaest vanameest jäätükiga, ja nüüd on suur verine haav! Kogusid vanamehe ümber ja vaatlesid veidi kartlikult verest kirjusse näkku. „Kes viskas! Kes viskas!“ „Aga mis nüüd saab! Ai, ai, küll läheb aprasti!“ „Vangi viiakse!“ kuulus hüüdeid.

Plika aga nuttis ikka kõvemini, vanamees vaatas tumalt poistele otsa, lõpuks ütles ainult: „Ära nuta, Eevi, ära nuta.“ Sirutas Eevile käe, äigas varrukaga üle kulmu ja tahtis edasi komberdada, kuid silmi ees lõi kõik kirjuks, mitte sammu ei saanud edasi. Ja tuli meele küll, et kepp on maha kukkunud, aga ei saanud kummardada, ei näinud ka midagi.

Tuksatas teravasti Karli rinnus. Hüppas ühe hüppega üle tänava ja jäi vanamehe ette seisma. Seisis nii veidi ega saanud sõna üle huulte. Võttis siis taskurätiku taskust ja hakkas vanamehe nägu verest puhastama. Pühkis helevalge rätiku üleni punaseks, võttis vürtspoodniku pojalt teise rätiku ja pühkis veel. Ja nägu oligi puhas. Haavast kulmu kohal ei nirisenud ka enam niipalju verd, ainult verepisarad ilmusid ja jooksid laiali. Vanamees vaatas üllatatult halastajale poisile otsa. Poiss aga lasi silmad maha ja ütles vaikselt: „Mina viskasin sulle vastu silma!“

Vanamees ei saanudki vihaseks. Kuidas sa pahandadki, kui niisugune väike poisijõmm sarnaselt talitab ja räägib. Lahing oli ja kuulid igas võitluses lendavad. Ja päälegi ei jooksnud enam veri, silmi ees lõi jälle selgeks. „Pühi siitpoolt veel veidi,“ ütles ainult.

Karl küsis ühelt poisilt veel ühe rätiku, lubades homseks kolm asemele tuua, võttis vanamehe mütsi päast ja sidus Endeli ja kogu poistekarja ühisel kaasabil rätiku ümber haava.

„Noh, nii, nii... aitäh, poisid. Olete küll tublid... Lahingus on ikka haavatuid!...“ Taat naerataski veidi ja vaatas Karlile otsa. „Aga kunas ma selle rätiku, poeg, tagasi toon?“

Karl ei mõistnud selle pääle midagi vastata. Tal keerlesid omad küsimused pääs. Läks veidi aega oma mõtetega, ja siis ütles ta: „Ma viskasin meelega.“

Vanamees naeratas. „Kena poiss oled. Niisugustest poistest kasvavad kuningad.“

Plika rahustus juba, nähes, et taat jälle harilikus seisukorras on. Kuulas vanamehe viimaseid sõnu ja ütles selle pääle pudikeelel: „Att on ka kuningas.“

Vanamees naeratas. „See siin on minu Eevikene, tütre-tütar. No mis sina ka nüüd jälle kuningast tead. Ja... ja... Att on kuningas. Kuule, poiss, mina elan Pihlaka tänaval number kolm, sa vii see rätik ära homme või nii... seks ajaks on haav terve...“ Vanamees naeratas veel enam. „Ja... ja... küsige aga kuningas Toomi, küll teile siis juhatatakse...“ Kohendas siis mütsi pääs, võttis kepi maast ja hakkas edasi komberdama, plika sibades kõrval ikka tipp-tipp, tipp-tipp.

Karl oli üllatatud: vanamees ei teinud kurja nägugi, läks edasi, nagu poleks midagi juhtunud. Ja niisugune iseäralik taat: kuningas Toom... kuningas...

Karl võttis raamatud ja hakkas kodu poole minema. Endel tuli kaasa. Poisid läksid laiali, igäühel suur küsimismärk südames: kentsakas see Karl ja kentsakas vanamees...

„Mina lähen homme taadi juure,“ ütles Karl poole tee pääl, „Pihlaka tänav kolm... see on kerge leida. Lähen ja küsin, mis kuningas? Ehk ongi kuningas, tead, omalt maalt välja aetud...“

„Ma tulen ka...“ ütles Endel vaikselt, suured mustad silmad hiilgasid sädelevalt. „Ehk on viimaks Prantsuse kuningas.“

HALLASOO KOOL.

Hommikul minu ärgates oli Hallasool juba ammu kihin-
kahin. Oli palju tööd kunni tundide alguseni, kella 9.

Läksin tütarlaste magadistuppa. Siin olid mõlemad
aknad avat. Suurem osa asemeist oli juba kaetud valgete lina-
dega, mis nähtavasti päevaseid kattevaipe asendasid. Ainult
paar hiljaksjääjat kohendas veel oma voodeid. Juba tuligi
korrapidaja suure lehtluuaga ja veeämbriga, kuhu luud va-
hete-vahel kasteti.

Suurem osa õpilasi oli juba klassis ametis. Kõigi tähele-
panu näis olevat koondatud pakkidel, mis isand Juhar eile
linnast toonud. August Mets ja keegi suurem poiss, ilusate
reeglipäraste joontega ja paksu tumeda juuksetutiga kumeral
otsal (Ado Vain, öeldi mulle) asetasid raamatuid ja muid pak-
kides leiduvaid asju suure kappi. Igakord, kui uus pakk
avati, tõusis ümberseisjate põnevus, kui aga pakis ainult vih-
kusid, rehkendusraamatuid j. m. s. nähti olevat, langes see
jälle, et uuesti leegiks lõkendada järgmise paki avamisel.

Millal siis ometi?

Kõige viimaks avati oodatav. See oli kõige väiksem
pakk, ja Ado Vain päästis nõorisõlme iseäranis tähtsalt ja
pikkamisi.

Hulk kirjukaanelisi juturaamatuid! Nüüd ei suutnud
hallasoolased ennast enam pidada. Põnevusleek oli tõusnud
korstna kõrguseni.

„Ai, vaadake!“ — „Oot, anna siia, näita mulle ka!“ — „Selle võtan mina omale lugeda!“ — „Ja siis saan mina!“ Nii ikka läbisegi, nagu oleks kõik ilma varandused korraga jaotamisele tulnud.

Läksin tagasi oma tuppä asju korraldama. Ka minu nurgake pidi ju sõbralik olema. Kuidas siis muidu? Olin ju nüüd ka üks hallasoolastest.

Kui jälle klassi tulin, oli väike Heino Vaher juba pool kummuli Robinsoni raamatust pilte vaatamas. Kusti Tamme-mägi (üsna pisike, suure linavalge pääga poiss) vaatas tal salamahti üle õla. Salk suuremaid õpilasi luges valjusti O. Lutsu „Kevadet“ ja Helga Org oli kõik unustanud, süvenedes J. Liivi „Varju“.

Rõõmsasti tervitati is. Juharit, kes nüüd klassilävele ilmus. Ta heitis pilgu kapile, kuhu vihud já raamatud korralikku virna laotud. Nähes, et ka väiksem kimp avatud, ütles ta naeratades:

„Noh, lapsed, võite oma õnne kiita. Ei linnlased tahtnud meie hinnaalandusest kuulda. Maksid ikka täie hinna ja raamatuid sain, nagu näete, rohkem kui arvasime.“

Ado Vain seletas mulle:

„Need raamatud oleme ise tasa teeninud, õigemini küll, meie õunapuud. Te teate, või, s. o. Te ei tea vist küll veel, et meil Hallasoo aias kolm ilmatu suurt ja paarkümmend noort õunapuud on. Viimased on meie oma istutatud. Meie väikesed kasulapsed. Meie kaevasime neile kevadel ilusti peenrad ümber, et vihmavesi takistamata juurteni pääseks; käisime suvelgi kordamööda siin rehitsemas ja rohtu kitkumas (pääle selle oli meil veel muid peenraid). Sügisel katame tüved ja alumised oksad kustutatud lubjakorraga. Ussid ja haiged lehed korjame alati korralikult ära. Ka mahakukkunud õunu ei jäta me puu alla vedelema. Selle eest olid meil tänavu, kus igal pool nii suur õunaikaldus oli, kõik vakad-salved õunu täis. Noh, hääkene küll, üks meie siis sõime ja olime rõõmsad. Kuid hakkasime viimaks harutama, kas on mõtet neid kõiki nahka pista, ehk annaks nendega muud midagi ette võtta. Panime siis oma jõulu-õunad kõrvale ja otsustasime

teised kõik maha müüa ja saadud rahaga kooli raamatukogu alustada. Kui see müümisasi meil parajasti harutusel oli, sai korraga is. Juhar kirja oma tuttavalt linnast, ka õpetajalt, et olge nii hää, herra Juhar, ostke meie koolile säält maalt nii ja nii mitu vakka õunu. Teil on nad säält ikka odavamad, ja meil oleksid koolijõulupeoks õunad valmis. See oli just vesi meie veskile. Pakkisime õunad õlgedesse ja saatsime eile herra Juhariga linna. Et kaup just koolile määratud oli, tegime suure hinnaalanduse, nii öelda, sõbramehe poolest. Kuid, nagu kuulsime, saime täie hinna, ja meie raamatukogu tuli suurem, kui aimasime.“

Nüüd võttis is. Juhar sõna.

„Te räägite siin raamatukogust ja olete rõõmsad, et igaühel raamat käes, mida mõnus pääle tunde lugeda. Kuid, teate, kui me asja niiviisi jätame, nagu ta praegu on, siis ei ole meil mingit raamatukogu. Andke nüüd ilusti kõik raamatud tagasi ja katsume oma raamatukogu õigele alusele säada!“

„Tarvis nimestik kirjutada ja raamatuile numbrid pääle panna!“ ütles keegi.

Õpetaja kiitis selle hääks, andes selle töö kahe õpilase hooleks.

„Pehmete kaantega raamatud peaks poisid ära köitma, muidu pole neist kevadeks muud järel, kui paljad kaltsud,“ seletas Anni Pinder.

Jah, ses arvamises olen minagi,“ ütles õpetaja. „Võt-singi sellepärast linnast rohkesti köitematerjaali. Mida paremini keegi köidab, seda paremad raamatud anname talle köita. Kui niiviisi kõik korraldatud, siis valime omale raamatukogu hoidja, kes igakord üles märgib, kellele raamat lugeda antud ja millal.

Loodan teilt kõige päält aukartust raamatute vastu. Aukartust avaldate iseäranis hoidudes raamatu määrimisest või muud viisi rikkumisest. Miski ei ole kurvem, kui hääd raamatut, millele kirjanik aastate, mõnikord terve elutöö pannud, näha musta räbalana. Raamatu ilus, korralik välimus äratav meis aga igakord rahulduse- ja ilutunde. Sellest rääkisime juba, kui raamatuköitmist hakkasime õppima.

Inimest, kelle raamatud korratumas ja viletsas seisukorras on, ei saa igatahes täiesti harituks pidada.

Tõin linnast omale ühe huvitava ingliskeelse raamatu. Sää! on öeldud, et Ameerikas, kus raamatukogusid nii väga hinnatakse, paljudes raamatukogudes igasse raamatusse leheke kleebitakse järgmise sisuga (katsun teda teile sõna-sõnalt tõlkida):

„Palun, ärge puudutage mind pesemata kätega, muidu on mul pärast häbi, kui mind võtavad teised lugejad. Ärge kriipsutage mind pliiatsi või sulega — see on nii inetu. Lugeses ärge vajutage mind küünarnukkidega ja ärge asetage mind lauale, selgülespidi. See ei meeldiks teile ka mitte, kui keegi teiega niiviisi talitaks. Ärge ialgi pange ühtegi raamatusse ei pliiatist, puupulka, ega midagi muud, pääle õhukese paberilehe: muidu laguneb kõide. Lõpetanud lugemise, ärge ka tehke sää!l, kus peatasite, mingit jälge küüne või pliiatsiga, vaid pange vahele ilus õhuke märgike, et võiksin mugavasti ja rahulikult puhata. Ärge unustage, et pääle teid mul tuleb olla veel mitme teise lugeja käes. Avitage mind jääda puhtaks ja nägusaks, siis võin mina teid aidata õnnelik olla.“

Need sõnad on iga lugejale öeldud. Ka meie võiksime midagi sellesarnast kirjutada ja oma raamatusse kleepida, et ka sel puhul, kui meid siin enam ei ole, teised, kelle tarvitada meie raamatukogu jääb, neid nõudmisi täidaks.

See, mis ma rääkisin raamatute austamisest neid hoides, maksab iseäranis võõraste raamatute kohta. Võõraid raamatuid rikkuda, määrada, kaotada või lohakuse pärast mitte omanikule tagasi anda, on haritud inimeste hulgas suur kuritegu, niisama suur, kui iga teise võõra varanduse rikumine. On inimesi, kellele raamatud suuresti armastatud varandus on, sagedasti ainuke varandus. Kuidas võiks neid kurvastada nende raamatute rikumine lohakuse või koguni ulakuse pärast. On aga raamatu omanik ise hooletu oma raamatutega, võiksime meie raamatu korraliku hoidmisega

ja õigel ajal tagasiviimisega temaski äratada austust raamatute vastu.

Aumehelikkust võõraste raamatute vastu katsume iga-tahes kasvatada igaüks eneses ja oma seltsilistes.

Püüdsin teile valida võimalikult häid raamatuid. Milles see hääduis seisab, tuleb teil iga üksiku raamatu kohta ise otsutada. Kõige parem oleks, kui te pääle raamatu lugemist igakord omale üles tähendaksite lühidalt raamatu sisu ja mis teile iseäranis meeldis.“

„Selleks peaks päris ise vihk olema!“ tähendas keegi. „Ja see vihk võiks koolile jääda.“

„Ei, see vihk peab nimelt omale jääma!“ tähendas keegi teine. „Pärast on mõnikord huvitav lugeda, mis mitme aasta eest kirjutatud.“

Õpetaja ütles:

„Ma arvan ka, et see vihk peaks omanikule jääma. Kuid kooli raamatukogus oleks niisugune vihk ka tähtis asi.“

Anni Pinder leidis siin kohe nõu: „Eks igaüks kirjutab esiti oma vihku, kui aga keegi mõnda häädu raamatut iseäranis põhjalikult arvustanud, siis võiks ta selle arvustuse kirjutada veel ühte suure üldisse kaustikusse, mis kooli jääks ja kõigi loetav oleks.“

Hakati harutama, millist päälkirja see kaustik kannaks ja otsustati teda nimetada „Hallasoo häädu raamatud“.

Maitserikkas ilukõites on see kaustik praegugi veel Hallasool olemas. Iga aastaga kooli raamatukogu täienes, täitub ta ikka enam ja enam. Sääl leiate mitmekäekirjalisi ja mitmelaadilisi arvustusi; tõsiduses ja otsekohesuses on nad aga kõik kirjutatud. Kirjanikkude näopildid, kelle raamatud hallasoolaste kogus olemas, leiate peaaegu kõik selles kaustikus, mõned postkaartidena, teised kõiksugu ajakirjadest ja ajalehtedest välja lõigatud.

Kahjuks ei ole mul võimalik järjekindlasti tuua hallasoolaste häädu raamatute arvustusi. Võin saata „Vikerkaarele“ ainult need üksikud millest mul ära kirjad olemas ja mille avaldamiseks ma hallasoolastelt lahkesti loa saanud.

J. Lattik. „Minu kodust.“

Tallinna Eesti Kirjastuse-Ühisuse kirjastus.

Olime väga huvitatud raamatust „Minu kodust“, sest kirjanikku J. Lattikut tundsimine juba varemalt tema raamatu „Meie noored“ kaudu.

„Minu kodust“ on rida väikesi jutukesti, kus kirjanik oma lapsepõlve kodu kirjeldab. Esimene neist jutukestest kannab päälkirja „Kodu“. See jutuke algab järgmiselt: „Seda pean kohe ütleva, et õunaaeda meil ei olnud. Üksainus mets-õunapuu kasvis koplis, see kandis vassisid, niisuguseid üsna mõrudaid õunu...“ Kirjaniku endine kodu on metsaga piiratud väike rendikoht. Metsa kardeti ja armastati. Suvel oli sääl armas olla, sügisel nukker ja pime ja vahest üsna õudnegi. „Teed, mis metsast läbi läksid, olid nagu mõned salateed,“ ütleb kirjanik. „Üksainus tee oli laiem, see lõikas otse põldude keskelt läbi ja läks kiriku juure välja, ka mujale, kuhu vaja oli saada.“

Edasi kirjeldab autor tööd ja elu oma kodus. Kodus oli ikka vähe aega. Juba vara hommikul enne päikese tõusu äratati inimesed. Kodu nõudis inimestelt palju tööd ja vaeva. Ta ei olnud aga helde kodu, kes vaeva ja hoole ausasti oleks tasunud; kehv oli tasu, nagu ta ise oli kehv. Kuid siiski armastati seda kodu, anti talle eluaastad, noorus. See side

pidi olema sügaval, arvab autor, „sügaval maa sees ja südames.“

Ag need, kes selle kodule olid annud oma elutöö, terve ja nooruse, pidid mõisniku käsul lahkuma kodust. „Palju kändusid olid nad eluajal maa seest juurtega välja kiskunud, nüüd kisti neid endid välja“. Rendikoha servale olid nad ostnud omale väikese maatüki. „Ema läks aga pea ära maa alla magama. Mõne päeva eest läks ka mu vana isa ära, mulla alla,“ ütleb autor. „Kodu siis nüüd õieti enam ei ole, aga isa ja ema kingitusena elab südames palav armastus kodu vastu.“

Nii see esimene südamlük jutuke. Tõin selle meelega pikemalt, et näidata, missugune vahekord on autoril oma koduga, mida ta kujutab.

Kirjanik esitab meile juba alguses, „Kodule“ järgnevais jutukestes, talurahva ja talulaste suuremaid sõpru — koduloomi. Siin leiame, näit., niisuguseid kirjeldusi: „Meil oli kodus üks valgetverd kass, kaunis suur ja tugev keha poolest, halli karvaga...“ „Koerale astutakse arutihti kogemata jala pääle ja ööseks aetakse koer alati välja...“ „Vars on siis kõige ilusam, kui ta jookseb. Vabalt pistab ta igalt poolt läbi, olgu see põld või ristikhein, vallatumalt tallab ta ära, mis suured inimesed ja vanad hobused on üles künnud ja täis külinud, ta ei karda vandumist ega piitsa. Saba on tal jooksmise juures püsti ja ta norskab nagu päris hobune, kui ka teiste hobuste juure tagasi tuleb. Vars sööb heinu, kaeru, ja emarinna piima, seda ta imeb. Kui vars suuremaks kasvab, siis vaadetakse tema vanadust hambast ja saba ei lõigata varsal kunagi lühemaks.“

Niisuguseid kirjeldusi leiame J. Lattiku raamatus igal leheküljel. Kõik on nähtud lapsesilmaga ja jutustatud lapsekeelele.

Koduloomade ja karjaste suurem vaenlane — hunt on raamatus leidnud väga elava käsituse. Ka uss, kellega talulastel sagedasti tegemist, on ülihuvitavalt kirjeldatud.

Vähem huvitavad on raamatus sellesarnased palad, kui „Patt“, „Teine ja kolmas armastus“ jne. Selle eest on „Jalad“, „Ütskordüts“, „Jaani kiri Liisale“, „Luuletus“ otse hiil-

gav-tõenäolikud ja ühtlasi lihtsad ja lapsemeelsed. Peab üt-
lema, ei ole veel ühtki raamatut olnud meil, mida nii suure hu-
viga võiksid lugeda kõik, alates väiksemaist lastest kuni
täiskasvanuteni.

Raamat on ilustatud kunstnik K. A. Hindrey joonistus-
tega. Ei või omale kujutada paremat kokkukõla kahe kunsti-
teose vahel, kui seda leiame J Lattiku tekstis ja K. A. Hind-
rey joonistustes.

Kaks kunstnikku on siin kujutanud oma kodu, igati üks
omal alal, ja kõik, kel on, või on olnud niisugune väike, kehv,
kuid jäädavalt armas Eesti kodu, on sellest raamatust süda-
mest liigutatud.

Helga Org.

Oma ruuk.

AKNAL ISTUDES.

Pime on. Taevas rulluvad hallid pilved. Paistab kõik
tumedana, ähvardavana. Tuul tormab püsimatuna väljas.
Vist tuleb torm... Krõbiseb lumepuru aknal. Tuul lippab
kiiremini. Üle lagedate väljade, valged kui laiaili purjed, lä-
heb kui pöörane võidujooks. Hoogsamalt krabiseb lumepuru
aknal. Väljas kui nutaks koerakutsik ja möirgaks ahelais
lõvi. See on torm... Ta laulab oma võidulaulu. Nüüd peab
ta pidu ja — häda surelikkudelle! Hoidke, inimesed, et te ei

satuks talle tee pääle. Ärge katsuge talle vastu hakata: ta lükkab teid kõrvale kui lumehelbe ja murrab teie varjupaigad te üle katki kui mängukannid!

Eemal seisab tume mets. Nagu hiiglased seisavad puud. Tume on vaade ja otsal murekorts. Aimavad võitlust, ägedamat kui kunagi enne. Murest nõrguval pilgul vaatavad vanad endi ümber: ei tea kas jaksavad noored, vilumata, ehk küll tugevad, tormile vastu panna. Kuid noorte kaotus on vanade kaotus, sest — vägi väheneb. Kuulen mühinat, kui julgete julgustust argadelle.

Näen lumepuru põllul tuulega keerlevat. Paistab kui oleksid hiiglased meeletumas rüsinas kokku heitnud. Kuulen tumedat ägamist... On vist haavatud hiiglaste hoigamine. Õudne on kuulata neid hoigeid. Tahaks aidata neid, kes valus hoigavad, aga ei ole jõudu. Tahaks tormata välja ja võidelda, aga parem on soojas toas istuda ja unistada. Elu on ju hää, miks teda siis kergemeelselt kaalule visata. Ei ole pääsmist surelikul, kui hiiglased võitlevad.

Istun ja kuulatelen. Vaatan kuis tuul lippab hooga ja seisateleb. Tumedad varjud, tumedad tondid tormavad üle väljade, üle kõrspõllu, vilksates vaatega tagasi, kui ootaks kedagi järgi ajavat. Ent kihutavad uued tondid, uued varjud... Ja kõlab laul... Inime, lange põlvili — see on laul, mida ei väljenda suurim muusikavürst oma suremata teoses. See on looduse enese laul!.. Ei mõista keegi seda vägevust ega akkordide kergust, ega sügavust. Ja ei väljenda ükski kunstnik seda pilti, mis loodus maalib tormis, tuule tormates ja tontide lipates üle lageda välja, mis valge kui laiali purjed...

G. I.

KÜSIMUSED JA VASTUSED.

Küsimuste ja vastuste osakond „Vikerkaares“ sisaldab küsimusi, mida noored ise üksteisele asetavad, ja vastuseid neile. Küsimused tulevad saata toimetusele, kes nad nummerdatult järgmistes Vikerkaare numbrites avaldab.

Soovib keegi vastata mõnele küsimusele, siis kirjutab ta vastused paberiribakese ühele küljele, võimalikult lühidalt ja iga vastus erilehele, juurelisades küsimuse numbri. Taskuraha kokkuhoidmiseks võiks kirjutada vastused ka postkaardile, lahutades need joontega.

Küsimuste ja vastustega esinejale soovitatakse valida ilusad varjunimed, mille katte all esinemine asja suuresti huvitavamaks ja salapärasemaks teeks. Soovitav oleks, muidugi, kui igal esinejal oma kindel varjunimi oleks, mis teistele aegapitki tuttavaks saaks. Siis oleks seda huvitavam lugeda vastuseid ja vaadata, mis üks või teine iga küsimuse kohta ütleb. Et varjunime muuta ei tuleks, soovitaksime valida hästi ilus ja algupärane varjunimi.

Esineja õige nime palub toimetus kirjutada paberi teisele küljele. Saatja õige nimeta ei saa toimetus saadetust tarvitada.

Vastused tulevad saata igakord järgmise kuu alguseks aadressil Tallinna, „Vikerkaare“ toimetus. Suur-Tartu maantee nr. 44, k. 4.

Et toimetusele „Vikerkaare“ noortelt sõpradelt juba mõned küsimused saadetud, alustame juba ses numbris selle huvitava mängu.

KUSIMUSED.

(Vastused palume saata 1. maiks ülemal toodud aadressil.)

1. Mida sooviksid enesele kõige meelsamini?

Naljahammast.

2. Mis sa teed kevadel vabal ajal? Mesikäpp.

3. Tahaksin õele albumisse midagi kirjutada, mis nii terve elu saatesõnaks võiks olla. Soovitage mulle mõnda!

Hella Päiksepaiste.

4. Mis aprilli tegite oma õpetajale ja kuidas see õnnestas?

Kirju Kikas.

AJAVIITEKS.

Mõistatused.

1. Tõuseb hobusest kõrgemale, heidab kanast madalamale.
2. Talvel soendab, kevadel kahaneb, suvel sureb, sügisel ärkab.
3. Sõidan, sõidan, jälgi pole; lõikan, lõikan verd ei tule.
4. Kaks seisavad, kaks lamavad, viies käib, kuues talutab, seitsmes laulab.

Korginott.

Päämurdur.

Igast allseisvast lausest üks sõna võtta ja neist tuntud L. Koidula laulu esimesed sõnad kokku sääda.

1. Kord oli meil ilus hobune.
2. Pääsuke lendas aia postile.
3. Seina ääres vedeles vana kont.
4. Riia tänavas on ilus maja.
5. Küll ta tuleb homme, kui ilus ilm on.
6. Mu armas väike kassi poeg!
7. Ta oli väike.
8. Tõesti, on see tõsi, et Märt haige on?

Tsin-Tsän-Tso.

Geograafia ülesanne.

1. Lääne India saar	seisab koos	5 tähest.
2. Keskaasia riik	„ „	10 „
3. Ilmajagu	„ „	4 „
4. Lääne-Euroopa riigi päälinn	„ „	6 „
5. Kõrb Afrikas	„ „	6 „
6. Linn Egiptuses	„ „	11 „
7. Poolsaar Põhja Ameerikas	„ „	8 „
8) Riik Lõuna Ameerikas	„ „	7 „

Algustähtedest kokku sääda Eestimaa linna nimetus.

Tsin-Tsän-Tso.

Ülesannete ja mõistatuste õieti lahendajate nimed avaldab toimetus järgmises numbris.